

تأثیرات فرهنگی ج.ا. ایران بر شیعیان ترکیه

مؤلف

حسین رضایی بیداخویدی

سرشناسه	:	رضایی بیداخویدی، حسین، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	تأثیرات فرهنگی ج. ۱. ایران بر شیعیان ترکیه / مولف حسین رضایی بیداخویدی.
مشخصات نشر	:	تهران: فروش، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۵ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۴۹۵-۲۵۴-۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۴۳ - ۱۴۷.
موضوع	:	شیعیان — ترکیه
موضوع	:	Shiites -- Turkey
موضوع	:	شیعیان — ترکیه — تاریخ
موضوع	:	Shiites -- Turkey -- History
موضوع	:	فرهنگ ایرانی — تأثیر
موضوع	:	«Culture, Iranian -- Influence
رده بندی کنگره	:	BP۲۳۹/۶-۲۳۹۷
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۵۳-۱۵۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۳۲.۹۹

تأثیرات فرهنگی ج. ۱. ایران بر شیعیان ترکیه
حسین رضایی بیداخویدی (مستحق تقدیر)

ناظر فنی: ناهید ایرانشاهی
صفحه آرا: اکرم ملک نژاد
طراح جلد: جمال سرور سندان
نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۷
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۱۸۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است.

آدرس: میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی، ساختمان مترجمان، پلاک ۱۷، طبقه ۱ و طبقه ۲
نمایشگاه و فروشگاه مرکزی: میدان انقلاب، روبه روی درب اصلی دانشگاه تهران، ساختمان پارسا، پلاک ۲۶ طبقه - ۱

شماره تماس: ۰۹۱۰۷۸۹۲۷۴۷ و ۰۶۶۴۰۶۳۰۹؛ دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

وب سایت: www.farhooshpub.com

فهرست مطالب

۱۱.....	پیشگفتار
۱۵.....	اصطلاحات پرکاربرد کتاب
۱۹.....	فصل اول: کلیات مفهوم فرهنگ
۲۱.....	مفهوم فرهنگ، شاخص‌ها و تاثیرات آن
۲۳.....	شاخص‌های فرهنگی
۲۵.....	تاثیرات فرهنگی، رویکردها و نظریات
۲۵.....	نظریه پخش
۲۹.....	انواع پخش
۳۰.....	عوامل نظریه‌ی پخش
۳۶.....	تاثیر فرهنگی ج.ا.ا. و نظریه‌ی پخش :
۴۱.....	فصل دوم: تاریخچه ترکیه تا ریشه یابی تشیع
۴۳.....	ترکیه
۴۴.....	ترکیه قبل از امپراتور عثمانی
۴۵.....	تاسیس امپراتوری عثمانی و سیر تحولات تاریخی آن
۵۴.....	زوال سلطان عثمانی و تاسیس ترکیه‌ی نوین با تفکرات لائیک
۵۶.....	ترکیه امروزی و تحولات اجتماعی، سیاسی
۵۷.....	حدود جغرافیایی ترکیه
۵۹.....	مذهب و جمعیت ترکیه و شیعیان
۵۹.....	حاکمیت و سیاست ورزی در ترکیه
۶۳.....	قانون اساسی و محدودیت مذهب
۶۸.....	تحولات قانون اساسی

۷۳.....	پیشینه تغییرات در قانون اساسی ترکیه
۷۶.....	قوهی اجرائی
۷۸.....	قوهی مقننه

فصل سوم: تاثیر فرهنگی ایران بر شیعیان ترکیه ۸۱

۸۴.....	ترکیه و ایران، روابط دولت، ملت و جایگاه تشیع
۸۵.....	پیشینه‌ی شیعه در ترکیه
۸۵.....	شیعیان جعفری یا امامی
۸۶.....	مدیریت
۸۷.....	قرص
۸۸.....	جایگاه شیعیان جعفری ترکیه و نقش کنونی و پیشین شیعیان جعفری در ساختار قدرت و احزاب
۸۸.....	ترکیه
۸۸.....	شیعیان جعفری، ساختار سیاسی
۹۰.....	جایگاه و رابطه شیعیان جعفری با دولت اردوغان در ترکیه
۹۱.....	رابطه شیعیان جعفری با علویان ترکیه
۹۲.....	روابط شیعیان جعفری، با اکثریت اهل سنت ترکیه
۹۴.....	۷-۲ نقش و جایگاه شیعیان جعفری در تظاهراتها و مخالفت‌های اخیر ترکیه
۹۴.....	عوامل موثر در آینده نقش و جایگاه شیعیان جعفری در ترکیه
۹۵.....	علویان
۱۰۱.....	تمایزات شیعیان علوی با جعفری در ترکیه
۱۰۲.....	موانع و زمینه‌های گسترش شیعه‌ی سیاسی در ترکیه

فصل: چهارم: تاثیر پذیری شیعیان ترکیه از ایران و زمینه‌های مناسب و نارسا ساخت فرهنگی و ۱۰۵

۱۰۵.....	چالش‌های پیش رو
۱۰۷.....	ظرفیت تاثیر فرهنگی ج.ا.ا بر ترکیه
۱۱۷.....	مفهوم شناسی فرهنگ جمهوری اسلامی ایران
۱۱۸.....	گستره‌ی تاثیر گذاری فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
۱۱۹.....	اظهار نظر کارشناسان در باب گستره‌ی تاثیر فرهنگی ایران
۱۲۲.....	عوامل موثر بر تاثیر پذیری شیعیان ترکیه از ج.ا.ا
۱۲۲.....	عامل جغرافیایی

۱۲۲.....	عامل تاریخی
۱۲۴.....	عامل مذهبی، فرهنگی و جمعیت
۱۲۵.....	حکومت دینی در ایران، فرصت و تهدید برای ترکیه
۱۲۷.....	مصادیق تاثیرپذیری شیعیان ترکیه از ج.ا.ا.....
۱۲۸.....	گروه‌های سیاسی و حزبی
۱۳۲.....	احداث کتاب‌خانه‌ها و مساجد و نشریات شیعی
۱۳۵.....	سخن آخر
۱۴۱.....	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

اگر با کمی اغماص فروپاشی شوروی سابق را در 25 دسامبر 1991 شکست وافول تند سوسیالیسم بدانیم، می‌توان پیروزی اسلام‌گرایان و کسب اکثریت مجلس ترکیه توسط حزب عدالت و توسعه در سال ۲۰۰۱ که نقطه‌ای عطفش انتخاب عبدا... گل به ریاست جمهوری کشور ترکیه است را شکست و انوار... ایم 'بدنولوژی لائیسزم دانست و این لزوماً به معنی حاکمیت اسلام در ترکیه نیست لکن مجرای تنفیذی مومنان را اندکی باز می‌کند اصولاً تئوری پردازان حزب عدالت و توسعه، اسلام را نه به عنوان مدب بلکه وسیله‌ای برای رشد ترکیه تلقی می‌کنند و معتقدند هرگاه اسلام در ترکیه رشد نماید هم‌ا... ترکیه نیز رشد خواهد نمود چرا که هویت ترکیه با اسلام عجین شده است بنابراین همانگونه که تغییراتی برای آزادی دینی در نظام لائیک ترکیه فراهم می‌کنند کاملاً سکولار بوده و با دخالت دین... حوزه مدیریت کشور مخالفند مگر آنکه وسیله‌ای برای رشد همه جانبه ی ترکیه باشد و تفکرات نوعاً ثانی گرائی داود اوغلو در این راستا قابل ارزیابی است.

اگرچه پر واضح است که هر جنبش و انقلابی می‌تواند بر مبارزین هر کشور در جهان تاثیر بگذارد خاصه آنکه مبارزین در محدودی جغرافیایی، اقلیمی با اشتراکات تاریخی و دینی مشابه ای قرار داشته باشند، لکن میزان تاثیر گذاری انقلاب اسلامی ایران بر روند تغییرات ترکیه مناقشه‌ای جدی را در ذهن پژوهشگران بر می‌انگیزد.

ادله‌ای عدم تاثیر انقلاب اسلامی ایران را تایید می‌کند و دلایل متقنی نیز عدم تاثیرگذاری انقلابی به بزرگی انقلاب ایران و با دیدگاه دینی را بر تغییر ذائقه‌ی سیاسی و ارثان امپراطور عثمانی ناممکن می‌انگارد. اهمیت موضوع زمانی خودنمایی می‌کند که اردوغان در مراسم عاشورای شیعیان شرکت و به تمجید از اهل بیت پیامبر و امام حسین ع پرداخته قرابت مذهبی

بین مذاهب ترکیه را مورد تاکید قرار می‌دهد. موضوعی که کمتر از سه دهه قبل از طرف رهبری انقلاب ایران به مسلمانان پیشنهاد شده بود.

شیعیان اولیه‌ی ترکیه که مبدا گسترش فراگیر آنها در سده‌های آتی گردید، در دوران صفویه و تحت تاثیر گسترش دولت شیعی صفوی و با نام قزلباشان از ایران مهاجرت نمودند و به تدریج به علت رقابت عثمانی‌ها با ایران و سختگیری حاکمان سنی بر شیعیان از موطن خود جدا شدند از ترس ناشی از عثمانی‌ها، آنها را به مناطق صعب العبور و دور از دولت مرکزی سوق داد تا کمتر تحت ستم و ظلم قرار گیرند و این فاصله عاملی شد تا از منبع فقهی شیعیان نجف و بعدها قم فاصله گرفته انحرافات در اندیشه‌های آنها ایجاد شود و گرایش به طریقت‌ها افزایش یافته و شیعیان علوی - صل این دوران طولانی گذر در مسیر تاریخ می‌باشد، اگرچه مناطق شرقی ترکیه به جانب های جنوبی با ایران و مراودات مرزی اهم شیعیان این مناطق را شیعیان جعفری تشکیل می‌دهد.

شیعیان ساکن ترکیه از گذشته‌ها دور به این طرف عموماً به گروه اثنی عشری و نیز علویان تقسیم شده‌اند و این موضوعی هم چنان ادامه دارد.

جمعیت شیعیان در حال حاضر در این کشور به حدود 25 میلیون نفر می‌رسد (که اکثر آنها را علویان تشکیل می‌دهند) البته در آمار دقیق شیعیان بین دولت مرکزی و گروه شیعی اختلاف نظر وجود دارد ولی آنچه مسلم است آنکه شیعیان در تنبیه گروه اقلیت را تشکیل می‌دهند، جمعیت علویان را منابع مختلف اعم از دولتی که مایل اند سی یازده تا کمتر اعلام نمایند و علویان که خواهان به رخ کشیدن عده و تاثیر خود می‌باشد بین 7 تا ۲۳ میلیون نفر مطرح کرده‌اند که جمعیت حدود 2 تا 3 میلیون نفری شیعیان جعفری را می‌توان افزود و میزان تاثیر این اقلیت قوی را واکاوی کرد که در این نوشتار سعی می‌شود به آن بپردازیم (توجه داشته باشیم به علت رژیم لائیک حاکم در سرشماری‌ها سوالی از دین و مذهب شهروندان پرسیده نمی‌شود به همین علت آمار جمعیتی اقلیت‌ها تخمینی است)

پس از سقوط دولت عثمانی و تشکیل دولت جمهوری لائیک توسط مصطفی کمال پاشا در سال 1922 اگرچه ابتدا برای شیعیان مسرت بخش بود چه آنکه از بند ستم و سختگیری‌های حاکمان عثمانی رهایی یافته بودند لکن با گسترش اندیشه‌های سکولاریستی در این کشور

عقاید شیعیان نیز مثل سایر مذاهب اسلامی نادیده انگاشته شد و از هرگونه دخالت در سیاست مبتنی بر باورهای دینی و مذهبی منع گردیدند. موضوعی که برای شیعیان و طی قرن‌ها در ذیل دولت عثمانی سنی مذهب تجربه شده بود، در عین حال تحمل آن امکان پذیرتر می‌نمود چون ظلم عادلانه‌ای به نظر می‌رسید و مذاهب دیگر را نیز شامل می‌شد. شاید به همین علت است که بعدها با رشد تدریجی اسلام سیاسی توسط مسلمانان سنی و ورود آنها به فاز رقابت، شیعیان ترجیح دادند هوادار احزاب از نظر دینی خنثی باشند.

پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و در همسایگی این کشور سبب رشد اسلامگرایی در ترکیه گردید و به دلیل ماهیت مذهبی این انقلاب و نیز تشکیل اولین حکومت شیعی در ایران بر پایه باورهای مذهبی شیعه آنها پس از قرن‌ها، موجی از امیدواری را در میان شیعیان ترکیه شکل داد. سقوط اتحاد شوروی هرچنان با تروکش کردن ترس ناشی از سرکوبهای اولیه لائیک‌ها، باعث بسط و گسترش افکار اسلام اجتماعی در ترکیه اعم از شیعه یا سنی گردید. اگرچه راهکار و استراتژی مشابهی را به کار نبردند چنانچه بعد از اولین تشکل شیعی اجتماعی، سنیان اسلامی را بر آن داشت که حزب سیاسی تشکیل داده و با احزاب لائیک و به صورت قانونی رقابت کنند که ضمن گسترش اندیشه‌ی سیاسی اسلام، مانع گسترش احزاب با گرایش شیعی نیز شده باشند چون در غیر این صورت و عدم اقدام به موقع با بین اندیشه‌های ضد مظاهر دینی لائیک و شیعیان، شیعیان سیاسی را انتخاب می‌کردند و به پیش دستی نموده احزاب اسلامی تشکیل گردید و با جهشی خیره کننده که آنها را به حاکمیت برد رساند برای ادامه‌ی پیروزی و پایداری در قدرت دست به سوی شیعیان ترکیه دراز نمود. شرکت اردوغان در مراسم عاشورای حسینی در میان علویان و خطابه‌ی دلچسب او در تایید عقاید شیعی را در این راستا می‌توان تحلیل نمود.

در این راستا شیعیان ترکیه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران متوجه شدند که باید رویکرد مذهبی و به تبع آن سیاسی و اجتماعی خود را باز اندیشی و باز سازی نمایند از این رو جوانانی را به حوزه علمیه قم گسیل داشته و روابط نزدیکی را با محافل مذهبی و اجتماعی ایران برقرار کردند که فوری‌ترین اثر آن احیای فرهنگی، مذهبی و اعتقادی شیعیان ترکیه عموماً و اثنی عشری خصوصاً در پی داشت به نحوی که حضور شیعیان در جامعه‌ی ترکیه گسترش

چشمگیری یافت و به تبع آن انتشار کتب و نشریات اسلامی و شیعی به شکل محسوسی افزایش یافت. افزایش احداث مساجد و حسینیه‌های شیعیان ترجمه‌ی اندیشه‌های دینی متفکرین دینی ایرانی مانند آثار امام خمینی، شریعتی، مطهری و جوادی آملی، احیای شعائر دینی و مذهبی مثل حجاب و عزاداری ایام محرم، همچنین گسترش مقلدان مراجع تقلید قم و در پی آن گسترش کلاس‌های قرآن و جلسات اعتقادی و شرعی در ترکیه طی بیش از سه دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در راستای گسترش اندیشه‌های شیعی و اذعان به استقلال رای در جهت منافع راز مدت شیعیان قابل تحلیل است. شیعیان در پاره‌ای مقاطع تاریخی با ائتلاف با احزاب قریتر توانستند نقش خود را در تحولات سیاسی پر رنگ نموده و تأثیر خود را افزایش دهند.

سیاسگزاری

این کتاب حاصل راهنمایی‌ها و تعالیمات اساتید دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی است که ژرف اندیشی را می‌آموزند و افق‌های بلند را در فراوی دانشجویانشان می‌گذارند که نهایت امتنان و تشکر را دارم.

در این کتاب از دیدگاه‌های استاد ارجمندم آقای دکتر درخشه بهره‌های فراوان بردم و ایشان چون برادری دلسوز از ابتدای طرح پژوهش با حوصله و صرف وقت زیاد مسیرهایی نو را می‌گشودند و موجبات انجام چند مصاحبه را در راستای اهداف پژوهش فراهم نمودند که بی حضور ایشان امکان نداشت تشکر ویژه دارم. همچنین از اساتید متبعا با این کتاب جناب آقای دکتر زکی خانی و جناب دکتر خستو که افتخار شاگردیشان و لذت بردن از ژرف نگریشان را نیز داشتم کمال امتنان و سپاس گذاری دارم و آرزوی توفیق روز افزون و طول عمر با عزت را برای همه‌ی کسانی که در این مسیر مؤثر بوده‌اند را دارم.

و در پایان از مسئولین انتشارات فرهوش خصوصا سرکار خانم ناهید ایرانشاهی و صفحه آرای محترم سرکار خانم اکرم ملک نژاد کمال تشکر را دارم.